

Poczucie własnej uogólnionej skuteczności a wybory żywieniowe młodych kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness

Maria Gacek¹

¹ Zakład Medycyny Sportowej i Żywienia Człowieka, Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

Gacek M. Poczucie własnej uogólnionej skuteczności a wybory żywieniowe młodych kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness. Med Og Nauk Zdr. 2016; 22(3): 227–231. doi: 10.5604/20834543.1220527

Streszczenie

Wstęp. Poprawie potencjału zdrowotnego człowieka sprzyjają rekreacyjna aktywność fizyczna i racjonalny sposób żywienia, które są warunkowane różnymi czynnikami, w tym cechami osobowości jednostki.

Cel pracy. Celem badań była analiza zależności między poczuciem własnej uogólnionej skuteczności a częstością konsumpcji wybranych produktów spożywczych w grupie młodych kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness.

Materiał i metody. Badania przeprowadzono w grupie 200 młodych kobiet (25–35 lat), regularnie podejmujących rekreacyjną aktywność fizyczną w małopolskich klubach fitness. Zastosowano autorski kwestionariusz częstości spożywania produktów i Skalę Własnej Uogólnionej Skuteczności (GSES) Schwarzera i wsp. Analizę wyników przeprowadzono z zastosowaniem testu U Manna-Whitneya i współczynników korelacji rangowych Spearmana w pakiecie statystycznym PQStat ver. 1.6.

Wyniki. Analiza statystyczna wykazała, że wraz ze wzrostem poczucia skuteczności kobiet wrosła częstość spożywania pieczywa razowego ($p < 0,01$), ryżu i makaronu razowego ($p < 0,001$), nasion strączkowych ($p < 0,05$), mlecznych przetworów fermentowanych ($p < 0,05$), ryb ($p < 0,01$), owoców morza ($p < 0,05$), mięsa ($p < 0,05$) i soków warzywnych ($p < 0,05$). Porównanie średniej częstości konsumpcji produktów spożywczych w zależności od poziomu skuteczności dowiodło, że kobiety o wysokim jej nasileniu istotnie częściej spożywały pieczywo razowe ($p < 0,05$), ryż i makaron razowy ($p < 0,001$), sery twarogowe o obniżonej zawartości tłuszczu ($p < 0,01$), owoce morza ($p < 0,05$), oliwę z oliwek ($p < 0,05$), soki warzywne ($p < 0,05$), napoje słodkie ($p < 0,05$) i wodę mineralną ($p < 0,05$), a istotnie rzadziej pieczywo jasne ($p < 0,05$) niż kobiety o niższej samoskuteczności.

Wnioski. Wykazano predykcijną rolę poczucia własnej uogólnionej skuteczności w odniesieniu do jakościowych aspektów sposobu żywienia młodych aktywnych fizycznie kobiet, ze wskazaniem na bardziej racjonalne wybory żywieniowe kobiet o wyższym jej nasileniu.

Słowa kluczowe

poczucie skuteczności, żywienie, fitness, kobiety

WSTĘP

Rekomendacje żywieniowe, w tym Szwajcarskiego Towarzystwa Żywieniowego, Harvardzkiej Szkoły Zdrowia Publicznego oraz Instytutu Żywności i Żywienia w Warszawie, uwzględniają także regularną rekreacyjną aktywność fizyczną, która wespół z racjonalnymi wyborami żywieniowymi, stanowi kluczowy element prozdrowotnego stylu życia, sprzyjającego doskonaleniu zdrowia i profilaktyce chorób przewlekłych [1, 2, 3, 4].

Aktualną propozycją w tym zakresie jest nowa Piramida Zdrowego Żywienia i Aktywności Fizycznej Instytutu Żywności i Żywienia, opublikowana w styczniu 2016 roku, w której umieszczono rekreacyjną aktywność fizyczną w wymiarze przynajmniej 30–45 minut dziennie. Żywieniową część nowej piramidy IŻŻ u podstawy otwierają warzywa i owoce, a u szczytu zamykają oleje roślinne i orzechy. Pośrednie poziomy stanowią kolejno: pełnoziarniste produkty zbożowe, mleko i jego przetwory oraz inne produkty białkowe (nasiona strączkowe, białe mięso, ryby, jaja). Zaleca się także spożywanie wody i innych napojów niesłodzonych oraz ograniczanie soli kuchennej na rzecz ziół i innych przypraw [5].

Różnorodna i zbilansowana dieta, bogata w produkty o wysokiej gęstości odżywczej, w tym pełnoziarniste produkty zbożowe, warzywa i owoce, produkty mleczne o obniżonej zawartości tłuszczu, ryby oraz oleje roślinne i orzechy, z ograniczeniem spożycia tłuszczów zwierzęcych, czerwonego mięsa, produktów zbożowych z wysokiego przemiału oraz słodkich i słonych przekąsek, sprzyja zachowaniu i doskonaleniu zdrowia [6]. Jednocześnie liczne badania potwierdziły ilościowe i jakościowe nieprawidłowości żywieniowe w różnych grupach populacyjnych, w tym kobiet o różnicowanej aktywności fizycznej [7–14].

Doskonaleniu potencjału zdrowotnego oraz profilaktyce chorób przewlekłych i opóźnieniu zmian inwolucyjnych sprzyja także rekreacyjna aktywność fizyczna. Trening zdrowotny, poprawiając bilans energetyczny, insulinowrażliwość tkanek i profil lipidowy krwi oraz ekonomizując czynność serca i naczyń, stanowi istotny element profilaktyki i leczenia otyłości, cukrzycy typu 2 oraz chorób sercowo-naczyniowych [15, 16].

Zachowania zdrowotne, w tym żywieniowe, są determinowane szerokim spektrum czynników socjoekonomicznych, kulturowych i osobowościowych [17, 18]. Cechą osobowości związanej z kulturą zdrowotną człowieka jest m.in. poczucie własnej uogólnionej skuteczności. Wcześniejsze badania wykazały zależności między poczuciem własnej skuteczności a zachowaniami żywieniowymi studentek podejmujących rekreacyjną aktywność fizyczną [14], sportowców [19] oraz

Adres do korespondencji: Maria Gacek, Zakład Medycyny Sportowej i Żywienia Człowieka, Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie, Al. Jana Pawła II 78, 31-571 Kraków
E-mail: maria.gacek@awf.krakow.pl

Nadesłano: 26 kwietnia 2016; zaakceptowano do druku: 16 sierpnia 2016

kobiet w wieku okołomenopauzalnym [20, 21, 22, 23]. W tym kontekście podjęto badania nad predykcją rolą poczucia własnej uogólnionej skuteczności w odniesieniu do wyborów żywieniowych młodych kobiet rekreacyjnie trenujących fitness. Poczucie własnej skuteczności jest jedną z cech osobowości istotnych dla kształtowania się zasobów zdrowotnych człowieka [18, 24]. Poczucie własnej skuteczności, jako optymistyczne przekonanie o zdolności osiągania celów, pozwala na przewidywanie intencji i działań w różnych obszarach aktywności, w tym w zakresie zachowań zdrowotnych. Jest kluczowym elementem nowoczesnego, procesualnego modelu zmiany zachowań zdrowotnych, w tym żywieniowych [25].

Przyjmując założenie, że uzupełnianie się aktywnego stylu życia i racjonalnego żywienia człowieka stanowi kluczowy czynnik warunkujący zdrowie, a dla ich kształtowania się ważną rolę odgrywają cechy osobowości danej osoby, podjęto badania nad wyborami żywieniowymi kobiet podejmujących rekreacyjną aktywność fizyczną w zależności od poczucia własnej uogólnionej skuteczności.

CEL PRACY

Celem badań była analiza zależności między poczuciem samoskuteczności a częstością konsumpcji wybranych produktów spożywczych w grupie młodych kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness.

MATERIAŁ I METODY

Badania przeprowadzono w grupie 200 młodych kobiet w wieku 25–35 lat ($28,3 \pm 3,4$) w Małopolsce. Kobiety były mężatkami (56%) i pannami (46%), miały w większości wykształcenie wyższe (59%), rzadziej średnie (37%) i zasadnicze zawodowe (4%). Pochodziły ze środowiska miejskiego (65%) i wiejskiego (35%). Regularnie, przynajmniej od roku, podejmowały rekreacyjną aktywność fizyczną, ćwicząc w klubach fitness kilka razy w tygodniu (49%), raz w tygodniu (36%) lub kilka razy w miesiącu (15%), najczęściej dla poprawy samopoczucia (40%), kondycji (32%) i sylwetki (28%). Uczestniczyły głównie w zajęciach mieszanych ogólnorozwojowych i aerobowych (cardio). Zdecydowana większość z nich (85%) miała prawidłowy wskaźnik masy ciała BMI, 10% wykazywało nadwagę, a 5% niedowagę.

Do oceny sposobu żywienia wykorzystano przygotowany kwestionariusz częstości konsumpcji produktów spożywczych, z uwzględnieniem skali: kilka razy dziennie (6), raz dziennie (5), kilka razy w tygodniu (4), raz w tygodniu (3), kilka razy w miesiącu (2) i rzadziej/nigdy (1). Współczynnik alfa Cronbacha kwestionariusza wynosił 0,78. W interpretacji wartości średnich częstości spożycia produktów spożywczych przyjęto następujące zakresy: kilka razy dziennie (6,00–5,50), raz dziennie (5,49–4,50), kilka razy w tygodniu (4,49–3,50), raz w tygodniu (3,49–2,50), kilka razy w miesiącu (2,49–1,50) i rzadziej/nigdy (1,49–1,00).

Do pomiaru poczucia skuteczności wykorzystano standaryzowaną Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności (GSES), R. Schwarzera, M. Jerusalema i Z. Juczyńskiego [18]. Skala GSES, zawierająca 10 stwierdzeń, jest zbudowana w ten sposób, że im wyższy wynik testu (w zakresie 10–40 punktów), tym wyższe poczucie własnej uogólnionej skuteczności. Klasyfikacji badanych kobiet do grup o zróżnicowanym

poziomie samoskuteczności dokonano w oparciu o wartość środkową (medianę) wyników surowych w skali GSES. Wyniki poniżej mediany wyznaczyły niskie ($n = 100$), a powyżej mediany – wysokie ($n = 100$) poczucie własnej uogólnionej skuteczności. W badanej grupie kobiet średni wynik w skali GSES wynosił $28,33 \pm 4,21$, a mediana 28.

Analizę wyników przeprowadzono za pomocą pakietu statystycznego PQStat ver. 1.6. Porównania częstości spożycia poszczególnych produktów w zależności od poziomu skuteczności dokonano testem U Manna-Whitneya, a analizę zależności między nasileniem samoskuteczności a częstością spożycia poszczególnych produktów poprzez oszacowanie współczynników korelacji rangowych Spearmana. Za istotne przyjęto prawdopodobieństwo testowe na poziomie $p < 0,05$, a za wysoce istotne na poziomie $p < 0,01$ i $p < 0,001$.

WYNIKI

Spośród produktów zbożowych kobiety uprawiające fitness najczęściej spożywały pieczywo jasne i razowe, a najrzadziej ryż i makaron razowy. Owoce i warzywa spożywały średnio kilka razy w tygodniu. Spośród produktów mlecznych najczęściej uwzględniały mleko o obniżonej zawartości tłuszczu, mleczne przetwory fermentowane oraz sery twarogowe o obniżonej ilości tłuszczu, a najrzadziej mleko i twarogi tłuste. Spośród innych produktów białkowych najczęściej wybierały jaja i mięso drobiowe, a najrzadziej owoce morza. Oliwę spożywały zazwyczaj raz w tygodniu, a orzechy kilka razy w miesiącu. Po słodczyce sięgały częściej niż po produkty typu fast food (kilka razy w tygodniu vs kilka razy w miesiącu). Spośród napojów bezalkoholowych najczęściej wybierały wodę mineralną, a najrzadziej soki warzywne i słodkie napoje gazowane (tabela 1).

Analiza statystyczna wykazała, że u kobiet wraz ze wzrostem poczucia samoskuteczności wzrastała częstość spożycia pieczywa razowego ($p < 0,01$), ryżu i makaronu razowego ($p < 0,001$), nasion strączkowych ($p < 0,05$), mlecznych przetworów fermentowanych ($p < 0,05$), ryb ($p < 0,01$), owoców morza ($p < 0,05$), mięsa ($p < 0,05$) i soków warzywnych ($p < 0,05$) (tabela 1).

Porównanie średniej częstości konsumpcji produktów spożywczych w zależności od poziomu samoskuteczności (niski vs wysoki w skali GSES) dowiodło, że kobiety o wysokim jej nasileniu istotnie częściej spożywały pieczywo razowe ($p < 0,05$), ryż i makaron razowy ($p < 0,001$), sery twarogowe o obniżonej ilości tłuszczu ($p < 0,01$), owoce morza ($p < 0,05$), oliwę z oliwek ($p < 0,05$), soki warzywne ($p < 0,05$), napoje słodkie ($p < 0,05$) i wodę mineralną ($p < 0,05$), a istotnie rzadziej pieczywo jasne ($p < 0,05$) niż kobiety o niższej skuteczności (tabela 1).

DYSKUSJA

Omawiane badania wykazały zależności między nasileniem poczucia własnej uogólnionej skuteczności a częstością konsumpcji niektórych produktów spożywczych, z jednoczesnym wskazaniem na ograniczoną skalę racjonalnych wyborów żywieniowych w grupie młodych kobiet regularnie ćwiczących w klubach fitness w Małopolsce. W odniesieniu do szwajcarskich, amerykańskich i polskich zaleceń racjonalnego żywienia [1–4] wykazano małą częstość konsumpcji

Tabela 1. Częstość spożywania produktów spożywczych w zależności od poczucia własnej uogólnionej skuteczności oraz współczynniki korelacji między zmiennymi w grupie kobiet rekreacyjnie trenujących fitness

Produkty	Ogół			Poczucie skuteczności (GSES)						p	R
				Niski			Wysoki				
	X	SD	Me	X	SD	Me	X	SD	Me		
Pieczywo jasne	4,25	1,35	4	4,39	1,39	5	4,03	1,25	4	0,0327	-0,0938
Ryż i/lub makaron jasny	2,80	1,13	3	2,94	1,19	3	2,58	1,00	2	0,0558	-0,0200
Pieczywo razowe	3,66	1,28	4	3,48	1,26	4	3,95	1,26	4	0,0102	0,2116**
Ryż i/lub makaron razowy	1,53	0,92	1	1,35	0,77	1	1,82	1,08	1,5	0,0001	0,3266***
Warzywa	3,90	1,00	4	3,84	0,99	4	4,00	1,01	4	0,2701	0,1008
Warzywa strączkowe	2,34	1,03	2	2,27	1,07	2	2,45	0,97	2	0,1472	0,1589*
Owoce	4,44	1,08	4	4,32	0,91	4	4,63	0,91	5	0,0846	0,0755
Mleko półtłuste	3,30	1,79	4	3,24	1,82	4	3,39	1,75	4	0,8177	0,0050
Mleko tłuste	2,37	1,56	2	2,45	1,58	2	2,24	1,52	2	0,4222	-0,1055
Wyroby mleczne fermentowane	3,20	1,45	4	3,08	1,46	3,5	3,39	1,46	4	0,2175	0,1643*
Twarogi półtłuste	2,77	1,38	3	2,25	1,42	2	3,13	1,25	3	0,0027	0,1128
Twarogi tłuste	1,93	1,28	1	1,98	1,40	1	1,84	1,05	1,5	0,8869	-0,0522
Ryby	2,59	1,05	2	2,52	1,05	1	2,71	1,06	3	0,2077	0,2143**
Owoce morza	1,16	0,53	1	1,15	0,59	1	1,18	0,39	1	0,0401	0,1672*
Jaja	3,59	1,04	4	3,65	0,99	4	3,50	1,13	4	0,3599	0,1672
Mięso drobiowe	3,49	1,01	4	3,44	0,98	4	3,58	1,05	4	0,2774	0,1499*
Mięso wieprzowe	2,63	1,10	3	2,58	1,11	2,5	2,71	1,08	3	0,2274	0,1796*
Oliwa z oliwek	2,60	1,24	2	2,44	1,20	2	2,87	1,27	3	0,0136	0,0636
Orzechy różne	2,47	1,16	2	2,39	1,04	2	2,61	1,34	2	0,4633	0,0954
Słodycze	3,64	1,33	4	3,77	1,27	4	3,42	1,42	3	0,1078	-0,0322
Dania typu fast food	1,88	1,04	2	1,82	0,96	2	1,97	1,17	2	0,5264	0,0855
Soki owocowe	3,47	1,41	4	3,42	1,33	4	3,55	1,53	3	0,6178	0,0855
Soki warzywne	2,15	1,37	2	3,55	1,53	1	2,45	1,44	2	0,0104	0,1673*
Napoje słodkie	2,21	1,57	2	1,98	1,44	1	2,58	1,72	2	0,0177	0,1056
Woda mineralna	4,98	1,41	6	4,82	1,45	5	5,24	1,32	6	0,0208	0,1382

X – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, Me – mediana, p – istotność różnic statystycznych w teście U Manna-Whitneya, R – współczynniki korelacji rang Spearmana, poziomy istotności współczynnika R: * (p < 0,05), ** (p < 0,01), *** (p < 0,001)

pełnoziarnistych produktów zbożowych, warzyw, nasion roślin strączkowych, owoców, produktów mlecznych oraz ryb, oliwy z oliwek i orzechów, a relatywnie wysoką słodyczy i wyrobów cukierniczych. Pozytywnie należy jednak ocenić niektóre wybory, w tym zbliżoną częstość spożywania pieczywa jasnego i razowego. Korzystne tendencje dotyczyły także częstszego wybierania mleka i serów twarogowych o obniżonej niż wysokiej zawartości tłuszczu oraz mięsa drobiowego niż wieprzowego. Kobiety częściej także wybierały wodę mineralną niż słodkie napoje gazowane. Również w innych grupach kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness wykazano ilościowe i jakościowe błędy żywieniowe, obniżające wartość odżywczą i walory zdrowotne racji pokarmowych [10, 13, 14, 26, 27]. Wykazana w omawianych badaniach własnych niska częstość konsumpcji pełnoziarnistych produktów zbożowych, nasion strączkowych, warzyw i owoców oraz produktów mlecznych korespondowała z opisanymi we wcześniejszych badaniach w grupie studentek rekreacyjnie uprawiających fitness, niedoborami węglowodanów i błonnika, witaminy B2 oraz potasu i wapnia [13]. Nieprawidłowości żywieniowe związane z niedoborami energii, tłuszczu, wody, błonnika pokarmowego, a nadmiarem białka i sodu wykazano także w grupie kobiet uprawiających fitness ze środowiska lubelskiego [26]. Brak zbilansowania racji pokarmowych,

w tym nadmiar kwasów tłuszczowych nasyconych i cholesterolu, a niedobór niektórych składników mineralnych (Ca, Fe, Mg, Zn) i witamin (B1, B2, B6), wskazujący na niedostateczne spożycie produktów mlecznych, pełnoziarnistych produktów zbożowych oraz warzyw i owoców, stwierdzono także wśród kobiet o niskiej aktywności fizycznej z populacji dolnośląskiej [7, 8, 9]. Błędy żywieniowe obniżające wartość odżywczą diety odnotowano także wśród młodych kobiet uprawiających sport [11, 12, 28, 29].

Analiza indywidualnych uwarunkowań sposobu żywienia młodych kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness wykazała, że wyższe nasilenie poczucia samoskuteczności sprzyjało bardziej racjonalnym wyborom żywieniowym, korespondując tym samym z aktualnymi zaleceniami żywieniowymi [1, 2, 3, 4]. Wyższy poziom samoskuteczności sprzyjał częstszemu spożywaniu niskoglikemicznych produktów zbożowych z niskiego przemiału i nasion strączkowych, co stanowiło o wyższej podaży błonnika pokarmowego oraz witamin grupy B. Zalecenie codziennej konsumpcji produktów mlecznych o obniżonej zawartości tłuszczu, w tym fermentowanych, częściej realizowały kobiety o wyższym nasileniu samoskuteczności, co sprzyjało większej podaży białka i wapnia oraz bakterii probiotycznych, przy ograniczeniu miazdźcorodnych nasyconych kwasów tłuszczowych.

Wyższy poziom samoskuteczności był związany rzadszym spożyciem tłustego mleka, cechującego się wysoką zawartością nasyconych kwasów tłuszczowych. Kobiety o wysokiej samoskuteczności istotnie częściej spożywały także rekomendowane ryby i owoce morza, co podnosiło wartość zdrowotną diety, z uwagi na kardioprotekcyjną rolę kwasów tłuszczowych omega 3 [6]. Poziom skuteczności był związany także z częstotliwością spożywania słodczy i wyrobów cukierniczych. Produkty te cechujące się wysoką gęstością energetyczną a niską odżywczą, bogate w izomery trans nienasyconych kwasów tłuszczowych, znajdujące się u szczytu piramidy szwajcarskiej i amerykańskiej, kobiety o wysokiej samoskuteczności wybierały istotnie rzadziej niż o niskim jej nasileniu. Także soki warzywne kobiety o wyższym nasileniu skuteczności spożywały częściej. Wyszczególnione zależności wykazały zatem, że wysoki poziom samoskuteczności sprzyjał bardziej racjonalnym wyborom żywieniowym. Uzyskane wyniki, wskazujące na bardziej racjonalne zachowania żywieniowe kobiet o wyższym poziomie samoskuteczności znajdują uzasadnienie w charakterystyce tego wymiaru osobowości oraz korespondują z rezultatami innych badań wśród krakowskich studentek rekreacyjnie uprawiających fitness [14], wyczynowych sportowców [19] oraz kobiet w wieku okołomenopauzalnym [20, 21, 22, 23]. Wysokie poczucie samoskuteczności, związane z optymistycznym przekonaniem o zdolności osiągnięcia celów, jest ważnym zasobem zdrowotnym człowieka, sprzyjającym aktywnej trosce o zdrowie, w tym bardziej racjonalnym zachowaniom żywieniowym.

WNIOSKI

1. Wykazana niska częstość konsumpcji pełnoziarnistych produktów zbożowych, warzyw, nasion strączkowych, owoców oraz produktów mlecznych i ryb, a relatywnie wysoka słodczy i wyrobów cukierniczych, ograniczała wartość odżywczą racji pokarmowych młodych kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness.
2. Wykazano predykcyjną rolę poczucia własnej uogólnionej skuteczności w odniesieniu do jakościowych aspektów sposobu żywienia młodych aktywnych fizycznie kobiet, ze wskazaniem na bardziej racjonalne wybory żywieniowe kobiet o wyższym nasileniu tej cechy osobowości.
3. Racjonalizacja sposobu żywienia kobiet rekreacyjnie uprawiających fitness powinna uwzględniać także cechy osobowości, w tym poczucie własnej uogólnionej skuteczności.

PIŚMIENICTWO

1. Willet W, Skerrett P. Eat, drink and be healthy: The Harvard Medical School Guide to Healthy Eating. Free Press/Simon&Schuster Inc, 2005.
2. Walter P, Infanger E, Muhlemann P. Food pyramid of the Swiss Society for Nutrition. *Ann Nutr Metab.* 2007; 51(Suppl. 2): 15–20.
3. Całyniuk B, Grochowska-Niedworok E, Białek A, i wsp. Piramidy żywienia – wczoraj i dziś. *Probl Hig Epidemiol.* 2011; 91(1): 20–24.
4. Pyrzyńska E. Zalecenia żywieniowe i formy ich upowszechniania. *Zesz Nauk. UEK* 2014; 3 (927): 75–86.
5. Piramida Zdrowego Żywienia i Aktywności Fizycznej IZZ w Warszawie (www.izz.waw.pl).

6. Kłosiewicz-Latoszek L. Zalecenia żywieniowe w prewencji chorób przewlekłych. *Probl Hig Epidemiol.* 2009; 90(4): 447–450.
7. Bronkowska M. Ocena sposobu żywienia z elementami stylu życia kobiet o małej aktywności fizycznej. Spożycie wybranych składników pokarmowych. *Rocz Panstw Zakł Hig.* 2007; 58(1): 177–183.
8. Bronkowska M, Karcz I. Ocena zawartości witamin w racjach pokarmowych kobiet o niskiej aktywności fizycznej. *Rocz Panstw Zakł Hig.* 2007; 58(3): 533–540.
9. Bronkowska M, Karcz I. Ocena zawartości wybranych mikro- i makroelementów w całodziennych racjach pokarmowych kobiet o niskiej aktywności fizycznej. *Rocz Panstw Zakł Hig.* 2007; 58(4): 609–615.
10. Gacek M. Ocena sposobu żywienia i stanu odżywienia kobiet w wieku 19–25 lat o różnicowanej aktywności fizycznej. *Rocz Panstw Zakł Hig.* 2007; 58(4): 649–656.
11. Aerenhouts D, Hebbelinck M, Poortmans JR, et al. Nutritional habits of Flemish adolescent sprint athletes. *Int J Sport Nutr Exerc Metab.* 2008; 18(5): 509–523.
12. Soric M, Misigoj-Durakovic M, Pedisic Z. Dietary intake and body composition of prepubescent female aesthetic athletes. *Int J Sport Nutr Exerc Metab.* 2008; 18(3): 343–354.
13. Gacek M. Ocena poziomu spożycia składników odżywczych w grupie młodych kobiet uprawiających fitness. *Rocz Panstw Zakł Hig.* 2009; 60(4): 375–379.
14. Gacek M, Frączek B, Morawska M. Self-efficacy as a predictor of dietary choices in a group of young women practicing fitness on a recreational basis. *Med Sport.* 2015; 31(2): 61–68.
15. Grochowska E, Jarzyna R. Aktywność fizyczna w profilaktyce i leczeniu chorób cywilizacyjnych – kluczowa rola kinazy białkowej aktywowanej przez AMP (AMPK). *Postepy Hig Med Dosw* 2014; 68: 1114–1128.
16. Wernhart S, Dinic M, Pressler A, et al. Prevention of cardiovascular diseases through sport and physical activity: A question of intensity? *Herz* 2015; 40(3): 361–368.
17. Remick AK, Polivy J, Pliner P. Internal and external moderators of the effect of variety on food intake. *Psychol Bull.* 2009; 135(3): 434–451.
18. Juczyński Z. Narzędzia pomiaru w promocji i psychologii zdrowia. Warszawa, PTP, 2009.
19. Gacek M, Frączek B. Nutritional evaluation of junior football players depending on the global level of self-efficacy of the athletes. *Med Sportiva* 2013; 17(2): 72–75.
20. Gacek M. Selected individual differences as predictors of milk product consumption in a group of perimenopausal women in the light of health hazards. *Prz Menopauzalny* 2013; 17(4): 300–306.
21. Gacek M. Selected individual differences as determining factors of cereal product, fruit and vegetable consumption among perimenopausal women, in light of health hazards. *Prz Menopauzalny* 2013; 17(5): 385–391.
22. Gacek M. Soy and legume seeds as sources of isoflavones: selected individual determinants of their consumption in a group of perimenopausal women. *Prz Menopauzalny* 2014; 18(1): 27–31.
23. Gacek M. Individual differences as predictors of dietary patterns among menopausal women with arterial hypertension. *Prz Menopauzalny* 2014; 18(2): 101–108.
24. Zalewska-Puchała J, Majda A, Gałuszka A, et al. Health behaviour of students versus a sense of self-efficacy. *Adv Med Sci.* 2007; 52(Suppl 1): 73–77.
25. Łuszczynska A, Tryburcy M, Schwarzer R. Improving fruit and vegetable consumption: a self-efficacy intervention compared with a combined self-efficacy and planning intervention. *Health Educ Res.* 2007; 22(5): 630–638.
26. Samolińska W, Kiczorowska B. Ocena sposobu żywienia kobiet uczestniczących w zajęciach fitness na tle aktualnych zaleceń żywieniowych. *Probl Hig Epidemiol.* 2014; 95(2): 339–345.
27. Górnicka M, Gorzelańczyk J, Frąckiewicz J. Spożycie witamin C, E wśród kobiet uprawiających fitness. W: Wolska-Adamczyk A. (red.). Współczesne kierunki działań prozdrowotnych. Warszawa, Wyd. WSi-iZ, 2015:169–186.
28. Martin L, Lambeth A, Scott D. Nutritional practices of national female soccer players: Analysis and recommendations. *J Sports Sci Med.* 2006; 5(1): 130–137.
29. Frączek B, Gacek M. Frequency of consumption of food products by a group of Polish athletes in relationship to the qualitative recommendations included in the Swiss food pyramid. *Med Sportiva* 2013; 17(1): 13–17.

Sense of generalized self-efficacy versus dietary choices of young women engaged in fitness for recreational purposes

Abstract

Introduction. Recreational physical activity and rational diet are conducive to the improvement of human health, and are determined by various factors, including the personality traits of an individual.

Objective. The aim of the study was to analyze the relationships between the sense of generalized self-efficacy and the frequency of consumption of selected food products in a group of young women who engage in fitness for recreational purposes.

Materials and method. The study involved 200 young women (aged 25–35) who regularly undertake recreational physical activity in fitness clubs in the Małopolskie Voivodeship, conducted using a questionnaire designed by the author to measure the frequency of products consumption, and the General Self-Efficacy Scale (GSES) by Schwarzer et al. The results were analyzed with the use of U Mann-Whitney test and Spearman's rank correlation coefficients in statistical package PQStat ver. 1.6.

Results. Statistical analysis showed that an increase in the sense of generalized self-efficacy of the studied women was accompanied by an increase in the frequency of consumption of whole meal bread ($p<0.01$), whole-grain rice and pasta ($p<0.001$), legumes ($p<0.05$), fermented milk products ($p<0.05$), fish ($p<0.01$), seafood ($p<0.05$), meat ($p<0.05$) and vegetable juices ($p<0.05$). Comparison of the mean frequency of consumption of certain foodstuffs with the self-efficacy level showed that women with high self-efficacy significantly more often consumed whole meal bread ($p<0.05$), whole-grain rice and pasta ($p<0.001$), light curd cheese ($p<0.01$), seafood ($p<0.05$), olive oil ($p<0.05$), vegetable juices ($p<0.05$), sweet drinks ($p<0.05$) and mineral water ($p<0.05$), and they significantly less often ate white bread ($p<0.05$) than women with lower self-efficacy.

Conclusions. The study proved the predictive role of the sense of general self-efficacy with regard to quality aspects of diet of young, physically active women, indicating more rational dietary choices of women with higher levels of self-efficacy.

Key words

self-efficacy, nutrition, fitness, women